

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

14

Vragen van het lid **Van der Lee** (GroenLinks) aan de Staatssecretaris van Financiën over *de populariteit van het fonds voor gemene rekening als constructie om vermogensbelasting te ontwijken* (ingezonden 11 augustus 2017).

Antwoord van Staatssecretaris **Wiebes** (Financiën), mede namens de Minister van Financiën (ontvangen 19 september 2017).

Vraag 1

Bent u bekend met het bericht «Rijken mijden fiscus langs nieuwe route»?¹

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

Is het waar dat het opzetten van een zogenaamd fonds voor gemene rekening sterk aan populariteit heeft gewonnen en dat dit mede te verklaren is uit het feit dat het register met informatie over de 'ultimate beneficial owner' van vennootschappen (UBO-register) op korte termijn via wetgeving wordt ingevoerd?

Antwoord 2

Door de belastingadviespraktijk en in de vakliteratuur worden verschillende argumenten aangehaald voor het beleggen door middel van een open fonds voor gemene rekening. Zo wordt genoemd dat het fonds een route is om belasting op inkomen uit vermogen te besparen. Zoals in het voorgaande geschetst, wordt het inkomen uit een participatie in een open fonds voor gemene rekening veelal in box 2 belast. In box 2 is 25% belasting verschuldigd over het werkelijke inkomen uit aanmerkelijk belang op het moment dat het fonds het rendement uitkeert. Het open fonds voor gemene rekening is tevens vennootschapsbelasting verschuldigd over de winst (20% over de

¹ dagblad Trouw van 10 augustus 2017

eerste € 200.000 winst en 25% over het meerdere).² Als er geen sprake is van een open fonds voor gemene rekening is in box 3 – met inachtneming van de in box 3 geldende vrijstelling – over het forfaitair bepaalde inkomen uit sparen en beleggen 30% belasting verschuldigd. Door het verschil in de bepaling van de grondslag, de mogelijkheid tot uitstel van belastingheffing in box 2 en het verschil in tarief ontstaan prikkels om het vermogen zo fiscaal gunstig mogelijk te positioneren. Deze prikkels zijn inherent aan het boxen-systeem van de inkomstenbelasting.

Daarnaast is, onder meer in de media, naar voren gebracht dat een fonds voor gemene rekening mogelijk zal worden ingezet in verband met de registratie van informatie over uiteindelijk belanghebbenden (UBO's).³ Of dit inderdaad het geval zal zijn, valt in dit stadium niet te zeggen. Op dit moment wordt onderzocht of de verplichting tot het registreren van UBO-informatie ook moet gaan gelden voor fondsen voor gemene rekening. Indien uit dit onderzoek blijkt dat de verplichting tot het registreren van UBO-informatie moet gaan gelden voor fondsen voor gemene rekening, zal hier in de betreffende regelgeving invulling aan worden gegeven.

Verder wordt ook de doorwerking naar de toeslagen en inkomensafhankelijke regelingen genoemd. Hierop ga ik nader in bij de specifieke vragen over dit onderwerp.

Vraag 3 en 7

Kunt u een kwantitatieve indicatie geven van de groei van het aantal aanvragen het afgelopen jaar, afgezet tegen eerdere jaren?

Bent u bereid tot aanvullende wettelijke stappen die tijdig en doeltreffend onbedoeld gebruik van een fonds voor gemene rekening voorkomen?

Antwoord 3 en 7

In de jaren tot 2015 werden er jaarlijks enkele tientallen open fondsen voor gemene rekening bij de Belastingdienst aangemeld ter registratie. In 2015 waren dit er circa 200 en in 2016 circa 300. In 2017 zijn er tot medio augustus ongeveer 550 aanmeldingen ontvangen. De Belastingdienst beoordeelt of deze aanmeldingen voldoen aan de voorwaarden om te kwalificeren als een open fonds voor gemene rekening. Doordat tot op heden ruim 25% van de aangemelde fondsen niet voldoet aan de voorwaarden, is het aantal nieuwe open fondsen voor gemene rekeningen lager dan het aantal aanmeldingen. Kortom er zijn duidelijk meer aanmeldingen, al blijft het in absolute aantallen relatief beperkt ten opzichte van het totaal aantal belastingplichtigen in box 3. De Belastingdienst zal deze ontwikkeling goed blijven volgen, en uw Kamer zal – in lijn met de Motie Bashir/Grashoff⁴ – daarover geïnformeerd worden. Op dit moment vind ik het, ook gegeven de demissionaire status van het kabinet, niet opportuun om wettelijke maatregelen te treffen.

Vraag 4

Kunt u aangeven in percentages (en eventueel met bandbreedtes) hoeveel vermogensbelasting er via de constructies met een fonds voor gemene rekening kan worden bespaard dan wel ontweken?

Antwoord 4

Zoals hiervoor beschreven bestaan er verschillen tussen box 2 en box 3. Doordat in box 2 het daadwerkelijke rendement wordt belast en in box 3 wordt uitgegaan van een fictief rendement, is de omvang van de percentuele besparing van beleggen via een open fonds voor gemene rekening met name afhankelijk van de hoogte van het werkelijke rendement en de hoogte van het vermogen. Voor bepaalde vermogensbestanddelen – zoals laagrenderende

² Uitzondering hierop is als het een fonds betreft met de status van een vrijgestelde beleggingsinstelling of een fiscale beleggingsinstelling. In dat geval is geen vennootschapsbelasting verschuldigd. Anders dan een fiscale beleggingsinstelling kent een vrijgestelde beleggingsinstelling geen uitdelingsverplichting, maar is bij de participant met een aanmerkelijk belang in box 2 wel altijd belasting verschuldigd over ten minste een forfaitair voordeel gelijk aan het hoogste rendementspercentage van box 3.

³ Het betreft het concept wetsvoorstel voor de Implementatiewet registratie uiteindelijk belanghebbenden, beschikbaar op de website voor internetconsultatie: <https://www.internetconsultatie.nl/implementatiewetregistratieuiteindelijkbelanghebbenden>

⁴ Kamerstuk 34 552, nr. 53 (motie Bashir/Grashoff).

spaarrekeningen – zal het werkelijke rendement lager zijn dan het forfaitaire rendement. Dit forfaitaire rendement is immers gebaseerd op het rendement dat behaald kan worden met de gemiddelde vermogensmix. Bij een werkelijk rendement van 0,1% is in verhouding tot de omvang van het vermogen nagenoeg geen vennootschapsbelasting en inkomstenbelasting in box 2 verschuldigd, terwijl in box 3 in een dergelijk geval – abstraherend van de vrijstelling – 30% belasting wordt geheven over het fictieve rendement. In die situatie is de besparing van beleggen in box 2 ten opzichte van beleggen in box 3 dus nagenoeg het gehele verschuldigde bedrag.

Indien daarentegen het werkelijke rendement hoger uitvalt dan het forfaitaire rendement van box 3 dan hoeft van een besparing geen sprake te zijn, aangezien de belastingheffing over het werkelijke rendement in de vennootschapsbelasting en vervolgens in box 2 in dat geval hoger uitvalt dan de belastingheffing over het fictieve rendement in box 3.⁵ Het is dus niet zo dat beleggen via een open fonds voor gemene rekening per definitie voordeliger is. Dit is afhankelijk van het gemaakte rendement, dat van jaar tot jaar kan verschillen.

In de volgende tabel licht ik dit cijfermatig toe:

vermogen	r%	rende- ment	Vpb+ IB_box_2	Box_3	Vershil in €	Vershil in belastingdruk als percentage van het vermogen
250.000	0,1%	250	100	2.716	- 2.616	- 1,0%
250.000	2%	5.000	2.000	2.716	- 716	- 0,3%
250.000	4%	10.000	4.000	2.716	1.284	0,5%
250.000	6%	15.000	6.000	2.716	3.284	1,3%

vermogen	r%	rende- ment	Vpb+ IB_box_2	Box_3	Vershil in €	Vershil in belastingdruk als percentage van het vermogen
400.000	0,1%	400	160	4.786	- 4.626	- 1,2%
400.000	2%	8.000	3.200	4.786	- 1.586	- 0,4%
400.000	4%	16.000	6.400	4.786	1.614	0,4%
400.000	6%	24.000	9.600	4.786	4.814	1,2%

(*) gemiddeld toegerekend forfaitair rendement in box 3

Het is goed denkbaar dat de participanten in een fonds voor gemene rekening een belastingvoordeel voor ogen hebben. Gezien het bovenstaande wordt dat voordeel echter alleen behaald door participanten die daadwerkelijk een laag rendement hebben gerealiseerd. Als een hoog rendement is behaald, werkt het averechts.

Vraag 5, 6 en 7

Wat zijn de wettelijke voorwaarden waaraan voldaan moet worden voordat een aanvraag van een fonds voor gemene rekening wordt goedgekeurd en zijn deze voorwaarden scherp en actueel genoeg?

Waarvoor dient volgens u een fonds voor gemene rekening gebruikt te worden en welke stappen zijn er mogelijk om te voorkomen dat dit fonds gebruikt wordt om vermogensbelasting te ontwijken, dan wel de effectiviteit van het toekomstige UBO-register te ondermijnen?

Bent u bereid tot aanvullende wettelijke stappen die tijdig en doeltreffend onbedoeld gebruik van een fonds voor gemene rekening voorkomen?

Antwoord 5, 6 en 7

Een fonds voor gemene rekening is een samenwerkingsverband tussen participanten (hierna wordt uitgegaan van natuurlijke personen) ter verkrijging van voordelen voor de participanten door het voor gemene rekening beleggen van gelden. Een fonds voor gemene rekening heeft geen specifieke

⁵ De belastingheffing in box 2 is pas verschuldigd op het moment dat de winsten worden uitgekeerd of het aanmerkelijk belang wordt vervreemd.

rechtsvorm en komt tot stand bij overeenkomst, waarbij geen notariële akte vereist is.

In het spraakgebruik wordt onderscheid gemaakt tussen «open» en «besloten» fondsen voor gemene rekening. Een besloten fonds voor gemene rekening is fiscaal transparant. Dat wil zeggen dat het fonds als zodanig niet zelfstandig belastingplichtig is, maar de participanten in het fonds wel. De participanten zijn dan over het algemeen belastingplichtig in box 3. De fondsen zoals hier aan de orde betreffen zogenoemde «open» fondsen voor gemene rekening. Open fondsen voor gemene rekening missen weliswaar rechtspersoonlijkheid maar onderscheiden zich in financieel-economisch opzicht niet wezenlijk van naamloze vennootschappen die het beleggen van gelden in effecten of vastgoed ten doel hebben.⁶ De open fondsen voor gemene rekening zijn dan ook vanwege de beoogde neutraliteit van belastingheffing ten opzichte van beleggingsmaatschappijen (die wel rechtspersoonlijkheid bezitten) al sinds 1969 belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting. Sinds de invoering van de Wet op de vennootschapsbelasting in 1969 is de behandeling van het fonds voor gemene rekening niet inhoudelijk gewijzigd. De participanten in een open fonds voor gemene rekening met belangen van 5% of meer zijn belastingplichtig in box 2.⁷

Er is sprake van een open fonds voor gemene rekening als wordt voldaan aan de volgende voorwaarden die worden gesteld in wet- en regelgeving⁸:

- a. Er moet sprake zijn van een fonds (in beginsel een afgescheiden vermogen zonder rechtspersoonlijkheid).
- b. Het doel moet zijn het verkrijgen van voordelen voor de deelgerechtigden.
- c. Het moet voor gemene rekening zijn. Dit brengt een collectiviteit tot uitdrukking, dat wil zeggen dat er minimaal twee participanten zijn, die gelden of andere activa bijeenbrengen.
- d. Het bezit van het vermogen is gericht op het verkrijgen van rendementen, via beleggen of het anderszins aanwenden van gelden.
- e. Bewijzen van deelgerechtigdheid zijn verhandelbaar; voor de vervreemding (van het bewijs) is niet de toestemming vereist van alle deelgerechtigden. Als uitsluitend aan het fonds zelf kan worden vervreemd, of aan bloed- en aanverwanten in de rechte linie, is geen sprake van verhandelbaarheid.

Een fonds meldt zich bij de Belastingdienst voor het verkrijgen van een fiscaal nummer. De Belastingdienst toetst dan of materieel aan voorstaande voorwaarden wordt voldaan. Alleen als aan de eerste vier voorwaarden wordt voldaan is sprake van een fonds voor gemene rekening en indien wordt voldaan aan de laatste voorwaarde (de bewijzen van deelgerechtigdheid zijn vrij verhandelbaar), is sprake van een open fonds voor gemene rekening. Het open fonds voor gemene rekening wordt dan geregistreerd en krijgt een fiscaal nummer toegekend. Indien de bewijzen van deelgerechtigdheid niet vrij verhandelbaar zijn, is er sprake van een besloten fonds voor gemene rekening.

⁶ Kamerstuk 1967–1968, 6000, nr. 18.

⁷ Bij een belang van minder dan 5% vormen de participaties box 3-vermogen.

⁸ Artikel 2, eerste lid, onderdeel a, en derde lid, van de Wet op de vennootschapsbelasting 1969 en het besluit van de Minister van Financiën van 11 januari 2007/nr. CPP2006/1870M (Stcrt. 2007, nr. 15, p. 8–9), zoals dat luidt na de wijzigingen van het besluit van de Staatssecretaris van Financiën van 15 december 2015/ nr. BLKB2015/1511M (Stcrt. 2015, nr. 46505). Dit besluit geeft op basis van de parlementaire geschiedenis duidelijkheid voor de uitvoeringspraktijk over enerzijds het begrip fonds voor gemene rekening en anderzijds de wijze van vrije overdraagbaarheid in verschillende situaties, waaronder het zogenoemde stapelen van fondsen.